

KNIHOVNA PRÁVNICKÉ FAKULTY UNIVERSITY
KOMENSKÉHO V BRATISLAVĚ.

13045

SVAZEK 29.

HOSPODÁŘSKÉ KONJUNKTURY.

POPIS, VÝKLAD A REGULACE
HOSPODÁŘSKÉHO VLNĚNÍ
KONJUNKTURNÍHO.

NAPSAL

Dr. CYRIL ČECHRÁK,

M. PROFESOR PRÁVNICKÉ FAKULTY UNIVERSITY KOMENSKÉHO.

KNIHOVNA
KROSKÉ ŠKOLY OBCHODNÍ
V PRAZE

V BRATISLAVĚ 1930.

NÁKLADEM PRÁVNICKÉ FAKULTY UNIVERSITY KOMENSKÉHO V BRATISLAVĚ.

V KOMISI FRANT. ŘIVNÁČE V PRAZE.

OBSAH.

ÚVOD: Charakter a metody konjunkturního studia	Str. V
--	--------

Část první:

POPIS HOSPODÁŘSKÉHO VLNĚNÍ KONJUNKTURNÍHO.

I. kapitola: Pojem a materialie konjunkturního vlnění	3
Pojem konjunktury a starší metody konjunkturního studia, str. 3. — Novější metody konjunkturního studia, str. 8. — Konstruktivní konjunkturní schemata, str. 20.	

Část druhá:

VÝKLAD HOSPODÁŘSKÉHO VLNĚNÍ KONJUNKTURNÍHO.

II. kapitola: Přehled, vývoj a klasifikace teorie konjunkturních příčin	27
Klasifikace Mitchellova. Fysikální a exogenní teorie, str. 27. — Teorie rovnováhy. Institucionální teorie o vzniku cyklů z nedostatku rovnováhy v procesech spotřeby, spoření a investování kapitálu, str. 30. — Institucionální teorie o nedostatku rovnováhy v procesech výroby a spotřeby statků, str. 36. — Výklad cyklů z procesů bankovních a z motivů výdělečného hospodářství. Teorie kompromisní, str. 40. — Výklad cyklů ze změn vývojových, str. 45. — Přehled, str. 47.	
III. kapitola: Kritika jednotlivých vývojových typů konjunktur- ních hypotes	49
Základní kritika hypotheses, str. 49. — Klasifikace Morgensternova, str. 53. — Vývojová teorie a základní formy hospodářského pohybu, str. 57. — Pravděpodobnost jednotlivých hypotheses podle analogie všeobecných vývojových zákonů, str. 65.	
IV. kapitola: Syntetický výklad konjunkturního vlnění. (Vliv impulsů, struktury a rezerv hospodářských na vznik a průběh konjunkturního vlnění)	67
Impulsy, str. 68. — Struktura, str. 76. — Rezervy, str. 81. — Resumé, str. 95.	

REGULACE HOSPODÁŘSKÉHO VLNĚNÍ KONJUNKTURNÍHO.

V. kapitola: Účinky a regulace konjunkturního vlnění. (Problém hospodářské stabilisace)	101
Účinky, str. 101. — Problém stabilisace, str. 103. — Pojem a obsah konjunkturní stabilisační politiky a regulace, str. 108.	
VI. kapitola: Regulace psychologických a reálních impulsů konjunkturního vlnění	113
Regulace psychologických impulsů. Problém hospodářských prognos, str. 113. — Regulace impulsů reálných, str. 124.	
VII. kapitola: Regulace rezerv úvěrových a pracovních	135
Regulace úvěrových rezerv, str. 135. — Regulace peněžního standardu, str. 145. — Regulace pracovních rezerv, str. 151.	
ZÁVĚR: Hraničné problémy konjunkturní regulace	155
LITERATURA	161

ÚVOD.

CHARAKTER A METODY KONJUNKTURNÍHO STUDIA.

Hospodářské konjunkturální vlnění patří mezi problémy hospodářské dynamiky. V hospodářské nauce se stalo obvyklým rozdělovati nauku na statiku a dynamiku. Podle nejvšeobecnějšího pojetí jedná statika o těch hospodářských silách, jejichž změny se dějí jen ve známých veličinách a které jsou »dány«. Dynamika jest všechno to, co ruší danou známou soustavu a síly pokládané za základní, neboť dynamika se zabývá změnami nepředvídanými a i nepředvidatelnými.

Rozdělení ekonomických problémů a hledisek na dynamické a statické je odvozeno z mechaniky a tak v užším smyslu pojímá se statika jako badání po zákonech těch stavů (ve starším podání tak zv. »přirozených«), kde hladiny hospodářských hodnot jsou v rovnováze. Takovým prototypem statického pojímání jest teorie hraničního užítku. Proti tomu pak dynamika hospodářská znamená ty obory a metody hospodářského badání, kde zájem se přesunuje od rovnovážných hladin k studiu procesů, změn, poruch.

Statika jako teorie všech těch spodních sil, které tvoří elementy hospodářských řádů, představuje se tedy jako všeobecná soustavná koncepce hospodářského pořádku. Proto se může se zdarem pokoušet o ucelené teoretické vysvětlení všech zjevů hospodářství. Ale ovšem může to učiniti jen proto, že abstrahuje od elementů času a následností jevu v čase. Reprezentativním dokladem jest slavná teorie Sayova »loi des débouchés« (zákon odbytový), jehož obsah jest, že neexistuje všeobecná nadprodukce, že spotřeba a výroba rostou zároveň, že vzrůstající výroba vede k vzrůstající potřebě.

Hospodářské krise, hospodářské konjunktury nemají v takové soustavě místa.

Jest pochopitelné, že zkoumání konjunkturů vzhledem k tomu, že konjunktura jest zjev dynamický, vyžaduje speciálních metod studia. Statika jest převahou ekonomika kvalitativní. Abstrahujíc obvykle od dějin hospodářství, je snadno sváděna k přezírání nových dat a čísel. Proti tomu dynamika, pracující stále s novými indukci, jest rázu značně kvantitativního. Myslí se v ní často v pojmech statistických a studuje se hospodářská historie. A také studie konjunkturů mají převážně charakter historický a statistický. Tím naprosto nemá býti tvrzeno, že by kvalitativní moment byl v konjunkturálním studiu v pozadí. Historie a statistika mohou podati jen indukci. Kritika však a synthese všech dat v jednotnou koncepci nemohou se obejít bez pronikavého kvalitativního hodnocení. A tak konjunkturální teorie není věcí jen historického a statistického studia, nýbrž a především též vědecké spekulace.

* * *

Autor nezabývá se v této práci konjunkturou po prvé. Ale doposud studoval problém vždy jen s nějaké stránky tangující jiný problém, jako ve vztahu konjunktury k měně a jindy k nezaměstnanosti. Tato práce jest věnována konjunkturě výhradně a tím jest spis monograficky zúžen.

Autor musil se především propracovati neobyčejně rozsáhlou literaturou cizozemskou. A první a druhá kapitola jsou především přehledem výsledků této literatury. Synthetická hlediska, ve kterých, jak se autor domnívá, s jistě stránky nově zpracoval rozsáhlý materiál, jsou v kapitole třetí a čtvrté. Kapitola pátá až sedmá, spadající do oddílu konjunkturální regulace, jest zpracováním politiky konjunkturální podle toho roztrídění, které vyplývá ze synthetických hledisek výkladu. V této třetí partii spis nejvíce navazuje na dřívější práce autorovy, zejména o nezaměstnanosti, ovšem zpracovává materiál podle nového třídění a do větší hloubky podle řených poznatků. Vedle zmíněných již samostatných monografií »Problém rozšířitelní měny« a »Nezaměstnanost« použil autor v práci také některé své revuálně anebo v souborech vyšlé stati zpracující speciální problémy. A to:

»Metoda analogie a problém hospodářských prognos«, »Bratislava« 1927.

»Politika úvěrová a nezaměstnanost«, »Sociální revue« 1927.

»Hospodářská konjunkturnost«, »Nové Čechy« 1928.

»Nové příspěvky k statistickému badání v oboru konjunktur«, »Československý statistický věstník«, Praha 1929.

»Hospodářské problémy poradnictví při volbě povolání« v souboru přednášek na čtvrtém sjezdu poradců a pracovníků poraden pro volbu

povolání v Praze 1929: Hlavní problémy poradnictví při volbě povolání (Knih. ústředí poraden pro volbu povolání), Praha 1929.

»*Úvěr a konjunktura*«, »Hospodářské rozhledy« 1929.

»*Impulsy a solidarita v konjunkturálním vlnění*«, »Hosp. rozhledy« 1929.

»*Podnikání kolektivní jiné než veřejných korporací*«, »Čsl. Vlastivěda« 6. svaz., »Práce«, Praha 1930.

Cizí prameny jsou uvedeny souhrně na posledních stránkách spisu.

Březen 1930.

C. Č.

ČÁST PRVNÍ.

POPIS HOSPODÁŘSKÉHO VLNĚNÍ
KONJUNKTURNÍHO.